

OUDER WESTLAND

In deze rubriek wordt teruggeblikt op een historische periode of gebeurtenis in Westland.

Zonder zijn vrouw Lia tekort te doen bestaat het leven van Westlander Gerard Bal vooral uit (orgel)muziek en Bach. Het gaat specifiek om het orgel van de Naaldwijkse Oude Kerk, waarop hij al vijf decennia speelt. Aan stoppen denkt Bal nog niet, al knarst de leeftijd.

▲ Gerard Bal is al 50 jaar organist. PRIVÉFOTO

▲ Liefst zit Bal op het balkonnetje voor de pijpenrij. Hij zit er vaak 'met Bach'. FOTO THIERRY SCHUT

‘Nog niet alle Bach gespeeld’

Rien van den Anker

Hij wilde sowieso musicus worden, organist. „Macht uitoefenen op zo'n majestueus instrument. Heerlijk!” Vanaf een antieke kerktafel kijkt hij, bijna eerbiedig, omhoog naar het voorfront van het Wander Beekes-orgel. „Dat is zó karakteristiek, zó bijzonder, tussen barok en romantiek. Eigenlijk één instrument uit twee orgelwerelden.”

Naaldwijker Gerard Bal zit hier vrijwel dagelijks. Hij woont er bijna. Liefst zit hij op dat balkonnetje voor die zilverkleurige pijpengalerij, achter twee klavieren en boven het pedaal, op de bank, tussen de registerknoppen. Hij zit er vaak 'met Bach'.

Want Bach, Johann Sebastian, is muzikaal gezien het belangrijkste in zijn leven. „Ik probeer bij elk concert iets nieuws van hem uit te voeren. Je raakt niet uitgespeeld met Bach. Ik denk dat ik het niet eens ga halen om alles te spelen wat hij allemaal heeft gecomponeerd.”

Waar hij maar kon, overal speelde hij zijn werk. Alleen het orgel van Bach in de Thomaskirche in Leipzig heeft hij nooit bespeeld. „Dat wil iedereen”, klinkt het berustend. „Maar ik heb wel op het orgel van de Wenzelskirche in Naumburg gespeeld. Bij de orgelbouw daar heeft Bach geadviseerd en aanpassingen aangebracht.” Dus toch nog toetsen aangeraakt waarop Sebastian ook heeft gespeeld? „Op een orgel waar de hand van de meester in zit.”

Het mooiste van Bach? Aarzelend: „Ik kan niet kiezen, nee, ik wil niet kiezen. Het zijn er zoveel. Eén werk noemen betekent andere werken tekort doen.” En zelf componeren? „Ik ben slechts organist-dirigent, arrangeur”, klinkt het bescheiden. „Ik kan wel noten opschrijven, maar dat is geen componeren.”

Gerard Bal werd geboren op 5 september 1944, een historisch oorlogsdag: Dolle Dinsdag. Het was de dag waarop menig bezettende Duitser oostwaarts vluchtend de kuierlatten nam. Het gezin Bal woonde in Delft, of eigenlijk in Rijswijk, aan de Braserskade. Zijn vader werkte bij het Waterloopkundig Laboratorium daar. Op 11-jarige leeftijd speelde hij voor het eerst, bij een afscheidsavond

van de School met den Bijbel. Zelfs de krant schreef erover: 'We hebben prachtig orgelspel kunnen beluisteren'.

Serius

Hij wilde docent worden, lessen boekhouding en handelskennis geven, en dan daarnaast óók muziek. Als hij alleen muzikles zou geven, zou hij niet echt serieus worden genomen, was zijn gedachte. Niet ongebruikelijk toentertijd. Als bijna 16-jarige belandde hij, in (combinatie)pak met stropdas, bij de boekhouding van Spoorrijzer in Delft. Tot de militaire dienst in 1963 volgde hij 's avonds lessen boekhouden en bedrijfsadministratie.

Thuis was het geen echt muzikaal

“**Op mijn achtste kreeg ik een tweedehands harmonium. Dat instrument heb ik nog steeds**

–Gerard Bal

nest. Vader heeft het geprobeerd en moeder gaf zangles kerkmuziek, op de zondagsschool. Maar voor Gerard was al vrij snel geen enkel muziekinstrument met toetsen veilig. Dat leidde ertoe dat hij op zijn achtste een tweedehands harmonium kreeg en ook lessen kon gaan volgen. Trots: „Dat instrument heb ik nog steeds.”

Na zijn eerste concert in 1960, op 16-jarige leeftijd, volgden nog talloze concerten in binnen- en buitenland. Professioneel kwamen er radio- en televisieoptredens. Veel orgelspel en dirigeeractiviteiten staan op grammofoonplaten, films en cd's.

Hij werd docent bij de Delftse muziekschool, later hoofd muziek en artistiek coördinator. Daarna was Bal directeur van de stichting Muziekschool 's-Gravenzande en bestuursvoorzitter/schoolleider van de Stichting Muziekschool Naaldwijk. Ook was hij bestuurslid/penningmeester van de Koninklijke Nederlandse Organistenvereniging. Verder was hij actief in het project 'Nieuw Liedboek'.

Landelijk bekend zijn de Bachsterfdagconcerten van Bal, die hij sinds 1975 jaarlijks op 28 juli in de Oude Kerk uitvoert. Ook heeft hij in 1998 de (in 1951 begonnen) Naaldwijkse traditie van de *Lucas Passion* - na een 'gat' van 24 jaar - nieuw leven ingeblazen. Aan stoppen denkt de (morgen) 74-jarige Naaldwijker nog niet, hoewel hij beseft dat er naarmate je ouder wordt mankementen kunnen ontstaan. Sterven in het harnas? „Niet zo leuk zijn voor de nabestaanden, maar voor mij 't mooiste.”

'BACH EN BAL'

Een werkstudent met eigen auto

Het was organist Jan J. van den Berg van de Nieuwe Kerk in Delft die al heel vroeg zijn natuurtalent ontdekte en zijn leermeester werd. Later leerde Bal ook improvisatie bij organist Cor Kee in Haarlem en Amsterdam.

Toen hij in 1968 naar het Conservatorium ging was hij - heel bij-

zonder - een werkstudent mét eigen auto. En, nog studierend, ook al benoemd tot cantor-organist in Naaldwijk. Het theoretische staatsexamen had hij toen al achter de rug. Ook hoefde hij eerder geleerde vakken niet meer op het conservatorium te volgen. Daardoor kon hij vaak les geven in de Alblasser-

waard en in Vijfheerenlanden. Na zes jaar werd hij officieel beroepsmusicus met de hoogst haalbare muzikale opleiding. Toentertijd ontmoette hij zijn vrouw Lia. Bij een doopplechtigheid speelden zij voor het eerst samen. Hij op het orgel, zij op de dwarsfluit. En een keer geen Bach maar een sonate

van Händel. Ze trouwden in 1971 en kregen twee kinderen, Monique en Gilbert. Die zijn wel muzikaal, maar niet professioneel. Om te vieren dat Bal 50 jaar cantor-organist is van de Naaldwijkse Oude Kerk is er op zondag 16 september om 19.00 uur een bijzondere VesperPlus 'Bach en Bal'.